

Lümända Valla TEATAJA

NR 32

Aprill 2007

LÜMANDA VALLA 2007. A EELARVE

Märtsikuu volikogu istungil kinnitati käesoleva aasta vallaeelarve, mille suuruseks on 11,54 miljonit krooni. Annan siinkohal väikese ülevaate. Numbrid on kirjas ümardatult, kes soovib täpsemat informatsiooni, saab seda vallavalitsusest või valla kodulehelt.

Tulud. Tulumaksust ja maamaksust kavandatud tulu on 5,487 miljonit ehk peaaegu pool tulubaasist. Sellest tulumaksu osa on 4,58 miljonit ja maamaksu 905 tuhat krooni. Maamaksu määra volikogu sel aastal ei tõstnud. Vallateenustest planeerime saada 165 tuhat krooni.

Riigieelarvest eraldatavate toetuste kogusumma on ligi 5 miljonit, sellest on teede korrashoiuks ette nähtud 1,115 miljonit ja hariduskuludeks 1,9 miljonit krooni. Ülejäänud jääb sotsiaaltoetusteks ja valla üldise tulubaasi täiendamiseks. Aasta lõpul oli valla arvetel raha 1,04 miljonit, see on umbes samas suurusjärgus eelmise aasta vabajäägiga, millele lisandus kasutamata jäänud kooli remondi raha (veidi üle 200 000 kr) ja toimetulekutoetus (80 000 kr). Need summad lähevad sihtotstarbelise kasutamisega ka käesoleva aasta kulupoolele. Omatulusid nägime eelarves ette 580 tuhat krooni ehk 10% enam kui eelmisel aastal, samuti on suurenenud riigieraldised. Laenu esialgu plaanis võtta ei ole, küll aga võib veeprojekti käivitades tulla väljavõtmisele eelmise aasta lepinguga aktsiaemissiooniks ette nähtud 1,19 miljonit krooni. See raha on garanteeritud ja ootab projekti käivitumist.

Kulud. Nagu tavaliselt, kulub suur osa vallaeelarvest haridusele. Selle maht hõlmab käesoleval aastal kulupoolest 45,6%. Valitsemiskulu võtab eelarvest 13,2%, majandamiskulu 11%, sotsiaalne kaitse 10,1%, vaba aeg ja kultuur 9,4% ning kommunaalmajandus 7,7%.

Palgakulude suurenemise tingis miinimumpalga tõus 3000-lt 3600 kroonile. Sellega seonduvalt tõstisime ka vallaeelarvest palka saavate isikute palka 20%, seda aga alates 1. aprillist. Seega tõusis aastapalk miinimumpalgalistel 20%, teistel aga 15%. Loogiline oleks kõigile võrdse protsendiga palgatõus, kuid eelarve maht kahjuks seda ei võimaldanud.

Investeeringud. Käesoleval aastal saab vallaeelarvest raha kõige rohkem põhikool remondi jätkamiseks. Koos eelmise aasta rahadega kulub sellele 575 tuhat krooni. Lisaks sai kool märkimisväärse summa ka mööbli ja inventari ostmiseks. Keskusehoone saab turgutuseks 268 tuhat, millest tuletõrje-signalisatsioonile kulub 125 tuhat, saali põrandale 38 tuhat, raamatukogule 50 tuhat ja velskripunktile 55 tuhat krooni. Pisku see summa küll on, kuid siiski saab majas mõned asjad korda. Taritu rahvamaja (koolihoone) saab 2 uut ahju ja uue II korruse elektrisüsteemi. Viimast rahastas Hasartmängumaksust regionaalsete investeeringutoetuste programm 105 tuhande ja vald ligemale 30 tuhande krooniga. Maakondlikes projektides osaleme kokku 41 tuhande krooniga. Üldplaneeringu lõpetamiseks kulutame vastavalt lepingule veel 120 tuhat krooni. Kavandatud on ka omaosalused mitmesse projekti (60 tuhat krooni). Palju neist realiseerub, selgub siis, kui rahastamisotsused on olemas. Võimalik on ka omaosaluste ringijaotamine, kui projektidega midagi muutub. Rahastamisotsused kahe suurema projekti, Taritu elektrisüsteemi ja põhikooli pikapäevakooli kohta on juba olemas. Mitu väiksemat summat kultuuritöötajate taotlusel ürituste läbiviimiseks on eraldanud kultuurkapital. Uudsenä katsetame koostöös Paikuse vallaga EÕM töölaagrit Taritus, plaanitud kulu on 45 tuhat krooni. Selle õnnestumisest sõltub, kas laager saab elujõu ka edaspidisteks aastateks.

Lõpetuseks. Ongi kokkuvõtlikult kõik. Milliseks kujuneb eelarve maht aasta lõpuks, sõltub sellest, kui hea laekumistaasta tuleb ja kas rahataotlusprojektid õnnestuvad. Soovin kõigile ilusat kevadet!

Toivo Vaik
Vallavanem

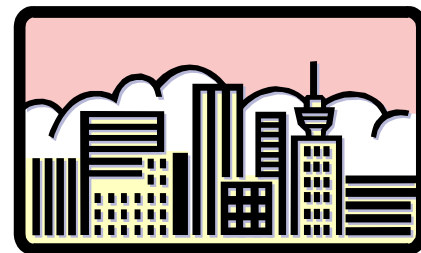
III VEERAND LÜMANDA KOOLIS

Kolmandal veerandil viidi Lümanda koolis läbi väga palju eriilmelisi üritusi ja ettevõtmisi.

Veerandit alustasime kooli 111. sünnipäeva tähistamisega. Üritus oli väga pidulik ja samas kodune ning südamlük. Oma panuse selle päeva õnnestumiseks andis iga klass ja iga õpetaja.

Juba järgmisel päeval, 12. jaanuaril sõitis 22 Lümanda kooli õpilast Tallinna ekskursioonile, mis oli auhinnaks osalemise eest A. Seppiku korraldatud joonistusvõistlusel "Minu pere jõulud". Käisime KUMUS ja Riigikogus. Mõlemal pool korraldati meile õpperingkäik vahvate giididega. Lapsed olid tublid, teadsid üllatavalt palju ja esitasid küsimusi neid huvitavate teemade kohta. Tore ja elamusterohke päev jääb kindlasti kauaks meelde.

Jaanuari lõpus käisime kultuurimajas vaatamas nukunäidendit "Pilli-Tiidu". Vahva oli see, et etenduse ajal said lapsed kaasa laulda ja mõned isegi koos näitlejaga lavale mängima minna. Teatrietendused on lastele alati meeldinud, nii ka seekord.

Laste mõtteid reisi kohta

Mark:

Mulle meeldisid KUMUS "rääkivad pead", mõned pildid ja kujud. KUMU oli väga suur. Meeldisid ka toolid, mis olid tehtud autokummidest.

Riigikogus oli ka väga lahe, suur söökla oli. Nägime ka, kuidas uudiseid tehakse.

Ainar:

Minule meeldis väga riigikogus olla. Me nägime seal palju telerist tuttavaid inimesi. Mulle meeldis riigikogus see ruum, kus seisad ühes nurgas ja sosistad, siis on teises nurgas seda kuulda. Aga praami peal oli ka lahe.

Andre:

Kõigepealt me käisime KUMUS. Mulle meeldis see saal, kus olid kujud, mis rääkisid. Teised saalid olid ka ägedad. KUMUS me sõitsime Euroopa suurima liftiga.

Sandra:

Me käisime Tallinnas KUMUS ja Riigikogus. KUMUS olid minu lemmikud "rääkivad pead" ja triibuline tuba. Meeldisid ka sillad, suur lift ja katus. Kummitoolid olid ka väga lahedad.

Veebruari ürituste maraton vallandus sõbrapäeval, 14. veebruaril, mil 7. klass korraldas kogu koolile lustaka sõbrapäeva. Oli punaseid riideid, südameid ja pehmeid patju. Kooli fuajeesse seati üles "heade soovide puu". Päeva naelaks olid traditsioonilised klasside etteasted. Oli laulu, oli luuletusi, näidendit, pantomiimi ning hüüdlauseid. Igauks neist omamoodi humoorikas võtmes ning teemaks ikka sõprus.

Vastlapäeval külastas maavanem Toomas Kasemaa maavalitsuse delegatsiooniga kooli. Panime kokku väikese eeskava, tutvustamiseks seda, millega tegelevad Lümanda kooli lapsed peale tavapärase õppetöö. Kontserti alustas 2. klassi õpilane Aleks Teller klaveripalaga, tema järel luges proosapala etlejate konkursi eripreemia omanik Mihkel Raud. Mihkli etteaste oli sedavõrd humoorikas, et pani meie külalised südamest muhelema. Laule kuulati nii väikeste kui ka suurte tütarlaste ansambli esituses. Luuletusi esitasid etlejate konkursil esinenud Liis Sepp ja Eva-Kristina Vatsfeldt. Pikema ülevaate koolist ja arenguvõimalustest tegi direktor Tiina Talvi ning seejärel tehti põhjalik ringkäik koolimajas ja õppetundides. Maavanemal jagus meile vaid tunnustavaid sõnu ning ta on avaldanud neid ka ajakirjanduse veergudel (OS 21.02; MM 21.02; OS 28.02).

Järgmisel päeval, 21. veebruaril, trotsides külmakraade, sõitsime terve kooliga Kihelkonna maalinnale vastlapäeva pidama. Ilm oli väga ilus, päike paistis, lumi oli värskelt sadanud ja väga kohev. Üles sai tehtud suur lõke, viidi läbi võistlusi ja söödi värskes õhus vastlatoitu.

Nädala lõpetas 23. veebruaril kooli saalis peetud Eesti Vabariigi 89. aastapäeva pidulik kontsert-aktus. Kaunilt dekoreeritud saalis esines isamaalise kõnega Lümanda vallavanem Toivo Vaik, lauldi hünni ja vaadati kontserti. Laste esituses kõlasid isamaalise sisuga luuletused ja laulud. Õhtul astusid meie tublid esinejad üles veelkord Lümanda kultuurimajas vallarahvale mõeldud kontsert-aktusel.

Veerandi lõppu mahtus emakeelepäevale pühendatud õpioskuste olümpiaad ja möödus veel mitu toredat koolinädalat enne, kui lapsed kevadvaheajale pääsesid. Ees on ootamas lauluvõistluse "Rannalapse laulud" eelvoor.

Pille Jõgi

Lümanda Põhikooli huvijuht

LÜMANDA KOOL 111

Jaanuar oli Lümanda koolile sünnipäevakuu.

Meie koolimaja on näinud igasuguseid aegu ja kui need paksud kiviseinad mõistaksid jutustada, võiks vist kuulata tunde. Juba aastaid tagasi võtsime nõuks oma auväarses eas koolimaja sünnipäeva igal aastal tähistada. Läbi on viidud eriilmelisi üritusi. Koolis on käinud rääkimas vilistlased oma kunagisest koolielust, sünnipäeva motoks on olnud "Kui kool oli 50-aastane", on räägitud äsja kooli lõpetanutega edasiõppimisvõimalustest ja paljustki muust. Möödunud aastal, kui koolil täitus 110. aastat, oli juubeliüritustele pühendatud terve õppeaasta, mis lõppes kokkutulekuga jaanipäeva paiku.

Tänavu, mil kooli vanuseks täitus põnev arv, 111 aastat, otsustasime sünnipäeva sama põnevalt tähistada. Nimelt 11.01 kell 11.11 algas koolisaalis aktus.

Päeva pidulikkusele andis oma panuse iga klass. Aktuse sisustasid 1. ja 9. klassi õpilased seotud kavaga "Kui aabits on läbi" ning 2.-3. klass toetas neid lauluga. Direktor Tiina Talvi õnnitles kooliperet pidupäeva puhul. Kooli tänukirja kauaaegse töö eest sai algklassiõpetaja Külli Lindau. Tugev aplaus kuulus J. Käisi preemia saanud emakeeleõpetaja ja õppealajuhataja Liia Raunale. Tänukirjaga tunnustati huvijuht Pille Jõgi koolielu mitmekesistamise eest. Edasi kuulati Pille Jõgi loengut teemal "Hariduse ajalugu" ja räägiti elust Lümanda koolis 25 aastat tagasi. Lastele pakkus põnevust näha õpetaja Tiina Niidi seljas 80-ndate koolivormi, pioneeriatribuutikat ja malevapäevikuid. Pidulikule aktusele järgnes lõuna rootsi lauas. Koolisöökla oli kauniks seadnud 6. klass ja seal ootas kõiki 7. ning 8. klassi õpilaste valmistatud hiigeltort. Lastele oli selline lõuna, kus sai ise endale istekoha leida ning kaaslastega suhelda, üheks toredaks kogemuseks. Päeva lõpus aitasid aga tublid 4. ja 5. klassi õpilased nii saali kui söökla jälle korda seada.

111 aastat on seljataga, ees aga ootab kindlasti veel palju-palju aastaid oma rõõmude ning muredega. Soovime oma koolile edu ja õnne ning jaksu püsida!

Pille Jõgi
Lümanda Põhikooli huvijuht

Laste arvamused imetoredast vastlapäevast:

Krista:

Mulle meeldis mäest kelguga alla lasta. Ja eriti tore oli see, kui sai mitme sõbraga koos alla lasta. Tore oli ka veel värskes õhus teed juua ja saiakest süüa. Kahju, et meile tuldi nii ruttu järele.

Karlis:

Mulle meeldisid võistlused ja ka mäed, mis seal olid. Kui mäest alla lasid, olid ees väikesed trampliinid, kus sai kelgu ka korraks õhku. Kelguvõistlus mul küll ebaõnnestus, kuid seejuures oli vahva see ikkagi. Lapsed lasid kaugemale kui õpetajad.

Erki:

Võistlused olid kõige paremad. Kõige parem võistlus oli, kui lasime vastlaliugu. Õues oli päris külm, kuid lõkke ääres sai end soojendada.

Sander:

Mäest oli hea alla lasta. Õues oli hea süüa. Teatevõistlused meeldisid, sest seal oli kohev lumi ja võis kergesti kukkuda. Lõke oli hea suur. Kui mäest alla lasid, siis kõik lumi lendas otse näkku. Selliseid asju võiks veel teha.

Mihkel:

Kõige põnevamad olid võistlused, kus sai palju nalja. Kõige valusam oli suurelt mäelt allalaskmine, sest kui alla jõudsin, käisin kohe külili. Väga naljakas oli ka see võistlus, kus kelguga mäest alla lasti ja kus õpetajad ka osalesid.

BEEBID, KOOLI!

Muusika mõjub inimesele kahel tasandil — nii psüühikale kui ka füüsilisele

Lapsevanemad, kes on huvitatud oma laste arendamisest, andke endast teada telefonil 522 8527.

BEEBIKOOLI OOTAN LAPSI VANUSES ESIMESEST ELUKUUST KUNI KAHETEISTKÜMNENDA ELUKUUNI. LAPSED JAGUNEVAD VANUSE JÄRGI RÜHMADESSE.

Helle Kukk
Beebikooli muusikaõpetaja

Maailma muutumise ja selle tähenduse kohta on palju arvamusi. Teadmised maailmast, milles me elame, on inimene saanud ikka meelegaorganite kaudu. Tegelikus reaalsuses on see maailm kõigile üks ja seesama. Vaid aistingud on abstraktsioonid, mis muudavad "tegeliku" maailma "isiklikuks" maailmaks.

Viimase kümne aasta jooksul on teadlased inimaju funktsioneerimise kohta teada saanud rohkem kui varasematel aegadel kokku. Nende avastus, et varase lapsepõlve kogemused kujundavad suures osas lapse aju arengupotentsiaali, muudab seniseid arusaamu lapse vajadusest.

Uued meetodid avavad uued võimalused. Tänu ultrahelile teame nüüd, et kõik meeled toimivad, vähemalt aeg-ajalt, et laps reageerib survele, puudutustele, liigutustele, häälele ja mingil määral ka valgusele. Viimaste aastate uurimused erinevatel mandritel on näidanud, kui tähtis koht on lapse arengus muusikal. Jaapani pedagoog Sinitsi Suzuki on tulnud järeldusele, et laps on juba üsasisesel perioodil muusikast mõjutatav. Oma esimestest kokkupuudetest muusikaga ajal, mil laps on alles emaihus, jääb teda terveks eluks saatma ema südamelöökide "muusika". On kindlaks tehtud, et kahe kuu vanune loode kuuleb kõiki neid helisid, mida kuuleb tema emagi. Viiekuune loode aga juba reageerib liigutustega nendele helidele. Kõik meeleolud ja tunded, mida elab läbi last ootav ema, elab läbi ka tema veel sündimata laps. Järelikult on väga oluline, millises keskkonnas viibib last ootav ema.

**Pühapäeval 15. aprillil
kell 14.00**

Lääne - Saaremaa laste
laulukonkurss

**" RANNALAPSE
LAULUD"**

Osalevad solistid 7 erinevas vanuseastmes Mustjala, Kihelkonna, Kärla, Salme ja Lümanda vallast. Zürii valib iga vanuserühma parima. Ka publikul on võimalus oma lemmikud leida.

Enne zürii otsuse välja kuulutamist
**Lümanda näiteringi
etendus "Vapper keefir".**

Pääse üritusele maksab lastele 15 - ja täiskasvanutele 25 krooni.

Muusikaliselt arenenud lapsed on võimekad ka teistes tegevustes

Väga põhjalikult on uurinud laste sotsiaalset arengut muusika kaudu Soome pedagoog Maia Fredriksen. Ka beebikooli idee pärineb 1990. aastast Helsingis peetud ülemaailmselt muusikakongressilt. Soome pedagoogide Maisa Krokfors, Ritva Ollaranda ja Soili Perkiö eeskujul on beebikooli mõtte toonud Eestisse tuntud muusikapedagoog Ave Kumpas. Muusikalised mõjutused beebieast alates laulu, rütmi, liikumise, pillimängu ja muusika kuulamise kaudu soodustavad lapse igakülgset arengut. Last laulu saatel mängitades toetatakse tema emotsionaalset, motoorset ja keelelist arengut. Kasulik on teada, et lapse mootorika (liigutuste) arendamine on kõige olulisemas seoses ka tema mõtlemise arendamisega, tema arengu intellektuaalse küljega.

Intellekti kujunemine algab beebieas

Intellekti kujunemine on intensiivne eriti varases eas ja mida noorem on laps, seda suurem on keskkonna mõju temale, seda paremini saab tema intelligentsuse taset ja muid tunnuseid muuta. Kui me last imikueas parajal määral ei stimuleeri, võivad mõned anded ja omadused jääda soiku. Ta ei tarvitse enam kunagi saavutada seda taset, mis ta oleks saavutanud siis, kui temaga oleks tegeldud juba imikueas.

Muusika kuulamine arendab lapse tähelepanu, kujutlusvõimet, analüüsi- ja sünteesioskust. Muusika kaudu arenev mõtlemine laiendab üldisi teadmisi, silmaringi ja võimekust mitmekülgseks vaimseks tegevuseks. Sünnib ja areneb muusikalis-kujundlik mõtlemine, see on aga lahutamatu seotud emotsionaalsusega. Emotsionaalsus on omakorda üheks olulisemaks loovuse eelsoodumuseks. Muusika aitab lapsel

helerikast maailma paremini omaks võtta, kuid seda ei tohi olla korraga liiga palju ega liiga valjult.

Praktiliselt niipea, kui laps suudab liigutada, on ta vastuvõtlik muusika rütmile. Rütm annab aga muusikale tähenduse. Pöörates erilist tähelepanu rütmielementidele, on lapse jaoks nauditav kasutada selleks tema keha (kehapill), mängida lihtsamatel rütmipillidel. Näeme rütmilist liigutust tillukese käe viibutustes, väikeste jalgade siputustes, isegi nutuhääles ja imiku lalinas. Omamata veel kõnekeelt, väljendab laps oma tundeid ja emotsioone liigutustega. Muusikaõpetuse algetapil on üks eesmärk sihikindlalt kujundada liikumisharjumusi, mis omakorda avaldavad mõju muusikaliste võimete kujundamisele.

Kõnekeele arendamisel on abimeheks rahvalaul

Kõnekeele kuulama õppimisest ja selle imiteerimisest saab alguse hääleaparaadi tunnetamine. Veel enne, kui lapsel moodustub kõne, püüab ta kuuldot häälega jäljendada. Kõnekeel on esmane element ka C. Orffi elementaarses muusikaõpetuses, mis aitab lapsel oma võimeid arendada selle kaudu, mis on talle omane. Sobivaima aluse selleks loob kõnelähedane, retsitatiivne rahvalaul. Kujundliku ja mängulisi elemente sisaldava laulurepertuaari abil õpivad lapsed eristama erinevaid helikõrgusi, nende omavahelisi suhteid ja õigeid intonatsioone. Laulutekstide sisu aga mõjutab otseselt laste kujutlusvõimet. Laulmine on kõige loomulikum viis muusikaga tegelemiseks, mõjutades nii lapse kõnet ja üldist arengut, mälu, fantaasiat, kujutlusvõimet. Laulmine valmistab lastele suurt rõõmu, milles erakordse siirusega avaldub nende eneseteostamine.

Millal on õige aeg last laulu juurde juhtida?

Eelnev on lühikokkuvõte minu seminaritööst Tartu Ülikooli Avatud Ülikoolis. Minu jaoks on

kujutanud endast väljakutset just kõige varasemad arenguperioodid, need, mida on kõige raskem uurida. Olen aastaid jaganud muusikas peituvat tarkust nii beebidele kui nende emadele-isadele. Ainulaadne on olnud muusikatund perele — tunnis on nii ema kui isa oma väikese beebiga. Olgu see perekond eeskujuks paljudele Eestimaa emadele-isadele! Arvan, et on tõestatud oskusliku muusikalisele tegevusele suunamise vajalikkus juba varases lapseas. Kõige sellega on võimeline tegelema iga ema (kindlasti ka isa), sest tema tunneb oma last kõige põhjalikumalt. Igal emal on olemas sellised võimed, tuleb vaid osata need endas üles leida. Selleks ei ole vaja muusikalist eriharidust, küll aga on kasulik saada mõningaid suunavaid juhtnõre.

Millal on siis õige aeg last laulu juurde juhtida? “Üheksa kuud enne sündi,” on vastanud kuulus Ungari helilooja ja muusikapedagoog Zoltan Kodaly. Tähtis on teada, et igale lapsele on kõige tähtsamaks ja armsamaks oma ema-isa laul, et lapse muusikaline areng toimub koos lapse üldise arenguga. Alguses laps kuulab, kasvades saab aga kuulajast kaasalaulja. Koos kogetud muusikaelamuste kaudu hakkab inimeste vahel tekkima tundeside. Lapsed arenevad kõige paremini keskkonnas, mis on turvaline ja täis inimesi, kes reageerivad nende emotsionaalsetele ja intellektuaalsetele vajadustele — inimesi, kes neid kallistavad ja nendega räägivad. Uusi oskusi ja teadmisi ei pea kõigi ajus tekkivate seoste abil omandama kohe. Osa seoseid soodustab õppimist tulevikus. Omandatud seosed on hilisema õpioskuse ehituskivideks.

Püüame üheskoos — läbi muusika — avastada ja pakkuda piisavat arengupotentsiaali andvat kasvukeskkonda, mis igati soodustaks meie laste arengut!

Helle Kukk

Beebikooli muusikaõpetaja
Lümanda valla sotsiaalnõunik

Marja Paju Massaažimaailm

Lümanda keskusehoones

- Eeterlike õlide kasutamine
- Erinevad massaažiliigid
klassikaline, aroomi-, mee-, lümfi-,
taimassaaž

Info telefonil 53 939 110

Emadepäev on tulekul. Sel puhul soovib Vabariigi President tunnustada tublisid emasid.

Palun teatage 15. märtsiks ühe hakkaja lasterikka ema nimi valla sotsiaalnõunikule (tel 522 8527).

Presidendi kohvilauda pääseb igast maakonnast kaks tubli ema.

LÜMANDA VALLA KOHALIKE JA ERATEEDE KASUTAMINE, TEEMAA HOOLDAMINE.

Mõisted.

Avalikult kasutatav tee – Lümanda vallavolikogu otsuse alusel kohaliku liikluse korraldamiseks rajatud kohalik maantee ja kergliiklustee. Eratee avalikuks kasutamiseks määrab vallavalitsuse ja eratee omaniku vahel sõlmitud leping. Eratee – rajatis, mida võib kasutada üksnes omaniku loal. Teekaitsevöönd rajatakse tee äärde tee kaitseks, teehoiu korraldamiseks, liiklusohutuse tagamiseks jne. Kohaliku maantee kaitsevööndi laius mõlemal pool sõiduraja telge on 20 meetrit.

Tee kasutamine ja hooldus.

Teeseadus ütleb:

Teel peab olema võimalik ohutult liigelda ning tee peab vastama tee seisundi nõuetele.

Tee kaitsevööndi maa omanik on kohustatud kaitsevööndis hoidma korras teemaaga külgneva kaitsevööndi maa-ala ja sellel kõrvaldama nähtavust piirava puu, põõsa või mõne muu liiklusele ohtliku rajatise.

Siit pöördumine tee kaitsevööndi maa omanike poole raiuda puhtaks 1,5 m laiune teega külgnev maa-ala. See töö on vajalik tee remondi tegemiseks ja talvel lume lükkamiseks. Raide teostamiseks eraldi luba vaja ei ole, saadud puit kuulub raiujale. Loodame, et meeldivas koostöös külaelanike ja vallavalitsusega paraneb ka teede olukord.

Lea Isup
Keskkonnapetsialist

INIMENE ÕPIB KOGU ELU

Inimene on loominguline olend, võimeline kujundama ja vormima ise oma elu. Selleks vajame aga teadmisi, mida saame läbi enese ja teiste kogemuste. Teadmiste vahendamiseks parim on elav sõna.

Seda elava sõna maagiat said kogeda 13 valla ettevõtjat, kes õppisid 09.10 –18.12.2006 Saaremaa Õppekeskuse poolt korraldatud kursustel “Ettevõtlus ja ühistegevus maal”. Läbiti järgmised teemad: ettevõtluse vormid, ettevõtlus- ja põllumajandustoetused, töö- ja maksundusalane seadusandlus, majanduslepingud, firma majandamine, turunduse alused, müük ja teenindus, ühistegevus. Lektoriteks olid oma ala professionaalid Leonora ja Valdek Kraus, Olev Martinson, Marek Lepamets, Leonid Siniavski, Mai Vaher.

Kursuse lõpetamisele tulid õppureid õnnitlema vallavanem Toivo Vaik, sotsiaalnõunik Aksel Penu ja arendusspetsialist Katrin Trumann. Ühises kohvilauas võtsime ette vallas toimiva ettevõtluse. Tõdesime, et oma on ainult vesi, lubi, tõrv ja needki loodusvarana. Puuduvad näiteks vallale omased käsitöötooted, ühine turismiarendus. Vallavanem tegi ettepaneku valla ettevõtjatel edaspidigi kokku saada, et ühiselt ettevõtlusprobleeme arutada.

Selle kursusega ei ole Saaremaa Õppekeskuse koolituspanus Lümanda valla inimestele lõppenud. 17. märtsil algas uus koolitus tavalistele külainimestele ja valla seltside esindajatele. Kuna rahastamisprojekt kirjutati Karala Külaelu Arendamise Seltsi poolt, siis koolitus toimus Karala külamajas. Projekti toetasid kohaliku omaalgatuse programm ja Lümanda vald. Selle projekti käigus õpiti ühistegevust, seadusi, suhtlemist, juhi isikliku tegevuse efektiivsust ja tehti mitmesuguseid isiksuse teste. Koolituskordi oli 5 ja toimusid need laupäeviti 4 tundi päevas.

Lõpetan oma jutu Eesti Täiskasvanute Koolitajate Assotsiatsiooni ANDRAS missioonlausega: “Ela õppimise tarvis ja õpi elamise tarvis”.

Kaja Juulik
Aasta Koolitaja 2006

23. juunil toimub Saaru väljal Leedri küla päev

Kell 12 - 14 LAAT

Iga talu on väljas oma müügiletiga. Olete kõik oodatud külastama!

Kell 15 KÜLAKOKKUTULEK

Oodatud kõik endised ja praegused elanikud ning sõbrad-sugulased.

Päeval avamine, ühislaulmine, viktoriin ja söömine, õhtul lõkke süütamine ning tants.

Kaasa võtta kooki/küpsiseid kohvilaua tarbeks. Osavõtumaks 50 kr inimese kohta, põhikooliealised ja nooremad lapsed tasuta. Eelregistreerimine kuni 15. juunini sularahas Malle Siltsile (telefon 76 473) või ülekandega Leedri Küla Seltsi arvele nr 221031269000, märksõnaga „osavõtutasu“ ja isikute nimedega, kelle eest makstakse.

2006 a. VALLA PARIMAD SPORTLASED: NOORED ANNA TALVI JA KRISTO ÕUNAP

2006. aasta on lõppenud ja selle jooksul on valla sportlased näidanud erakordselt palju häid tulemusi. Kõikide saavutuste taga on eelkõige sportlane oma tahtega tegutseda ning tema perekond oma materiaalse ja moraalse toega. Kindlasti kuulub toetajate ringi ka Lümanda vald, sest enamikku abistatakse treeningust osavõtu transporditoetusega. Kuna vallas tingimused puuduvad, siis toimuvad treeningtunnid Kuressaares või isegi mandril.

Anna Talvi on kahekordne Eesti meister. Ta saavutas vabariigis esikoha nii talvisel kui ka suvisel ratsutamise meistrivõistlusel ponide takistussõidus. Lisaks veel arvukalt auhinnalisi kohti, nt. Palladium Cupi ülekaalukas võitja. Samuti on Anna vabariigis edetabeli juht. Juunis Olustveres toimunud takistussõidu Eesti meistrivõistlustel võitis Mihkel Talvi juunioride hõbemedali.

Kristo Õunap on selle aasta vabariigi meister purjetamise Optimist klassis kuni 15-aastaste rühmas (ise ta on vaid 11-a), ta on edetabelis kolmandal kohal ja talle kuulub eripreemia Eesti Aasta Üllataja. Lisaks on ta osalenud Eesti koondises Euroopa meistrivõistlustel ja on edukalt võistelnud ka Saaremaal. Purjetamises saavutas Eesti meistrivõistlustel omaealiste seas pronksmedali usinalt harjutav Hardo Niit. Treeningutel osaleb ka Kristo noorem vend Martin.

Eraldi tuleb esile tõsta jalgpallurite entusiastlikku tegutsemist. FC Kuressaare 91 koondises saavutasid Sander Laht, Mihkel Lindau, Kaarel Mai, Marek Raud ja Arnold Teller Eesti noorte jalgpallimeistrivõistlustel II koha. Nii head saavutust pole Saaremaa sportlased jalgpallis veel enne saavutanud. Sander Laht kuulub Eesti noortekoondisesse ja oli meistrivõistlustel saarlaste edukaim väravakütt 19 tabamusega. Jalgpalli mängivad edukalt veel FC Kuressaare omaealiste koondises Kristo Kallas ja neiud-noorikud Liisi Salong, Triin Juulik, Teele Viira, Kadri ja Ann Aedmäe, Maarjan Rand, Kristina Oolu, Käriin Tamm ja Katri Hoogand. FC Kuressaare võistkonnas mängib veel väravavahina Anneli Õige. FC Sõrve võistkonnas mängivad Kristo Salumaa ja Sander Viira.

Jalgpallis on veel kaks kaalukat saavutust. Kooli tütarlastekoondis saavutas Eesti Koolisporti Liidu vabariiklikus finaalis 04. oktoobril Taebles üllatuslikult hinnatava kolmanda koha ja noormehed (1992 ja nooremad) tulid 21. detsembril Tallinnas maakoolide vabariiklikul saaljalgpalli turniiril neljandale kohale.

Kergejõustikus tõusis maakonna esijooksjaks 2006. a Tõnis Juulik, kes sügisest õpib finantsjuhtimist Tartus Maaülikoolis ja samas jätkab ka edukalt jooksjakarjääri. Madis Kallas võistleb endiselt kõrgel tasemel. Tema kontosse jäävad 2006. a sisevõistlusel isiklik rekord seitsmel alal, Saaremaa rekord kümnevõistluses (7972 p), Eesti meeskonnas Euroopa superliiga karikavõistlustel Arles'is kolmas koht. Hästi võistlesid 09. - 10. det. Kuressaares Lümanda kooli õpilased sisekergejõustikus. Maakonna meistrid on sel aastal sisekergejõustikus Hardo Niit (300 m jooks) ja Helena Kuivjõgi (kuulitõuge). Kaarel Mai saavutas kuulitõukes kolmanda, Käriin Tamm neljanda ja Mihkel Lindau kõrgushüppes viienda koha.

2006. a 13. mail toimunud maakonna põhikoolide kergejõustiku viievõistluses saavutasid meie noorsportlased kolmanda koha (tüdrukud III ja poisid IV). Individuaalselt olid edukamad Liisi Salong, Triin Juulik /ind. III ja IV koht/ ja Kaarel Mai.

Maakonna ja vabariigi autorallietappidel võistleb ka meie valla ekipaaž – Kristjan Lüüding ja Tõnis Nurja.

Signe Lonks saavutas teise koha Saaremaa lahtistel džudomeistrivõistlustel.

Oli läbi aegade edukaim spordiaasta vallas. Loodan, et noortel jätkub tahet ja motivatsiooni edukalt edasi tegutseda oma valitud spordialal ning soovin neile uusi võite spordiradadel.

Urve Vakker
Valla spordijuht

LÜMANDA VALLA ARENGU KAVANDAMISEST

Lümanda vallal on olnud oma arengukava 1993. aastast alates. Aasta-aastalt on seda täiendatud ja kaasajastatud, 90ndate lõpupoole ka oluliselt uuendatud, kuid tänapäeval vajame arengu kavandamiseks sootuks teistsugust arengukava. Vajame arengukava, mis lähtub kohalike inimeste vajaduste ja valla võimaluste arvestamisel laiapõhjalistest aruteludest ning sünnib koostöös erinevate osapoolte vahel.

Uue arengukava koostamise huvides olen alustanud andmete kogumist ja analüüsi ning kavandanud arengut suunava organisatsiooni struktuuri. Organisatsioon koosneb neljast töörühmast (sotsiaalse, ehitatud, ettevõtlus- ja elukeskkonna arendamise töörühmad) ja nende töörühmade juhtidest moodustatud juhtrühmast. Esimestel töökoosolekutel räägime probleemidest vallas, teisel võimalustest ja eesmärkidest arengu suunamisel. Töörühmade kolmandad koosistumised on kavandatud sügisesse ja siis tuleb arutamisele eesmärkide elluviimise tegevuskava.

Töökoosolek elukeskkonna arendamise töörühmale toimub **26. aprillil kell 16.00 Lümanda Keskusehoone II korruse fuajees** ja vallarahvast osalema ootan eelkõige just selle töörühma koosolekutele. Siis on kõneks teemad nagu eluasemed, kogukonnad, turvalisus, keskkonnakaitse, MTÜ-de tegevus jms.

Täpsemat infot arengukava koostamisest saab valla arendusspetsialistilt.

Katrin Trumann
Valla arendusspetsialist

TEATED

- **Lümanda lasteaed** ootab lapsevanemaid, kelle lapsed lasteaias veel ei käi, kuid tahaksid edaspidi lasteaeda tulla, juhatajaga ühendust võtma tööpäeviti 8.30 – 12.00 või telefonil 45 76 346.
- Esmaspäeval, 23. aprillil kell 17.15 spordiplatsil **sportlik jüripäeva õhtupoolik kogu perele**. Võistlusi nii suurtele kui väikestele, jalgpall algab 18.30.

- Pühapäeval, 6.mail kell 12.00 **Lümanda valla pensionäride kevadpidu**. Valla tegemistest vestlevad vallavanem Toivo Vaik ja sotsiaaltöötaja Helle Kukk. Esinevad oma valla isetegijad väikestest suurteni. Külla tuleb Maali bänd. Osalustasu peolisele on 30 krooni. Oma osalemisest anna teada hiljemalt 30. aprilliks kultuuritöötaja Ulvi Põllule või sotsiaaltöötaja Helle Kukele
- Reedel, 11. mail kell 19.00 **emadepäeva kontsert**. Esinevad meie lasteaias lapsed ja põhikooli õpilased.

Õnnitleme tähtpäeval!

Jaauar

IVI MUREKAS	87	Taritu küla
AINO PIHLA	81	Viidu küla
HEINO KREEK	81	Koimla küla
EEVI KIKS	60	Leedri küla

Veebruar

LEIDA-ELFRIEDE VALGE	84	Taritu küla
FRIEDRICH LAHT	83	Metsapere küla
SALME ARMVERT	82	Kotlandi küla
ELGA MALK	80	Kotlandi küla
ILLA SELL	80	Koki küla
KAUNI PAGIL	80	Koki küla
VAIKE-MALL MUREL	65	Varpe küla

Märts

BETTIINE-JOHANNA ROOST	87	Kuusnõmme küla
AINO JÖGEL	84	Atla küla
VILMA LIIV	83	Leedri küla
LINDA-ELISABETH LAHT	82	Koimla küla
ELLA TORK	82	Karala küla
HEINO LAHT	81	Koimla küla
EMILIE SEPP	80	Koki küla
MIHKEL LAHT	70	Riksu küla
HEINO HIMMIST	70	Himmiste küla

Aprill

ROBERT LIIV	86	Leedri küla
HILDA-HELENE MÖLDER	86	Riksu küla
ASTA TIMMAS	85	Lümanda küla
VILMA KAJUPANK	81	Põlluküla
HELJU SOON	80	Varpe küla
NIINA VILUKAS	65	Lümanda küla
ENDA PORMANN	60	Atla küla

Õnnitleme lapse sünni puhul!

Fredi Paiste

17. jaanuar 2007

Vanemad Kertu Kuivjõgi
Aigar Paiste

Leedri küla

Vanessa Vihman

19. jaanuar 2007

Vanemad Jaanika ja
Rasmus Vihman

Viidu küla

Hendri Lindau

5. märts 2007

Vanemad Rita ja Priit Lindau

Viidu küla

MÄLESTAME LAHKUNUID

Toivo Jõgi	1944 – 2006
Mart Hörats	1944 – 2006
Vello Kiil	1938 – 2006
Valde Kruuser	1933 – 2007

Toimetaja Katrin Trumann, tel 457 6342

arendus@lymanda.ee

kodulehekülge: www.lymanda.ee

Trükk: Saarte Trükikoda, trükiaru 350

